

ZÁŘÍCÍ OČI TRANSPERSONÁLNÍ PSYCHOLOGIE

Světový kongres o psychologii a spiritualitě, New Delhi, 5. – 8. ledna 2008

Jan Benda, Michal Horák

Profesoři, guruové, psychoterapeuti, léčitelé, politici, umělci, hledači – těmito slovy by nejspíš bylo možné charakterizovat pozoruhodné společenství lidí, které vzniklo ve dnech 5. – 8. ledna 2008 v prostorách kongresového centra Habitat v Novém Dillí během konání Světového kongresu o psychologii a spiritualitě. Šlo o akci, jejímiž hlavními pořadateli byly americká Asociace pro transpersonální psychologii a nadace Shruti a Infinity.

Představme si celou událost nejprve faktograficky: Téměř 500 účastníků ze 40 zemí světa (včetně např. Mozambiku či Kyrgyzstánu, nejpočetnější zastoupení měly ovšem USA a Indie). Okolo 250 příspěvků v tématických blocích běžících většinu času paralelně v 8 sekcích. Pokud jde o témata – uvedme pro představu: „Spiritualita smrti a umírání“, „Soucit a terapie traumatu“, „Transpersonální práce se sny“, „Stavy transu a psychoterapie“, „Hlubinná ekologie“, „Kabala“, „Tantra“, „Šamanismus“ a další a další. A kromě toho diskusní a pracovní skupiny, workshopy, recepcce, umělecký a kulturní program, exotické místo... a dva čeští účastníci. :-)

KONFRONTACE VÝCHOD – ZÁPAD

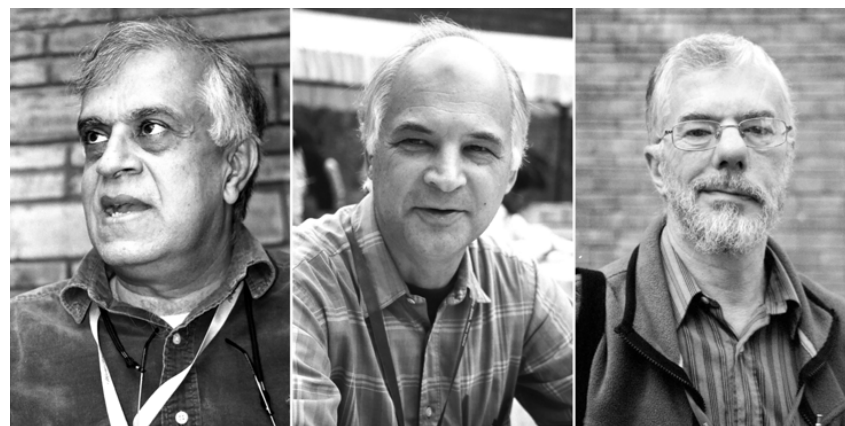
Kongres začal odpoledne a první půlden se nesl ve znamení úvodních proslovů o vztahu psychologie a spirituality a propojování Východu se Západem. Z řady projevů nás zaujaly čtyři. **Sri Sri Ravi Shankar** mluvil o tom, že v Indii nikdy neexistovala hranice mezi vědou a spiritualitou – snad proto, že indická spiritualita na rozdíl od té západní postupuje od zkušenosti k teorii. Porozumění vlastní mysli je v Indii tradičně chápáno jako předpoklad šťastného a zdravého žití. Podle Shankara by zvládnání emocí mělo proto být součástí vzdělávání. Nejdůležitější apel

Shankarova příspěvku zněl: Je třeba 1) sekularizovat náboženství, 2) socializovat obchod a průmysl a 3) spiritualizovat politiku!

Příkladem toho třetího by mohl být **Jyotiraditya Scindia** – teprve sedmatřicetiletý maharádža z Gwalioru, jeden z nejmladších členů indického parlamentu. Pasovali jsme jej interně na „nejcharismatictějšího řečníka prvního kongresového odpoledne“. Je to asi pochopitelné s ohledem na indické voliče, přesto bylo pro nás neobvyklé a osvěžující slyšet politika, jak docela věrohodně mluví o významu spirituality a politice jako službě lidem. Inu Indie.

Stanislav Grof a **Jack Kornfield** promluvili k účastníkům z předem natočeného videa. Oba vzpomínali na transpersonální konference konané v Indii v 70. a 80. letech. Grof mluvil o tom, jak transpersonální psychologové v uplynulých dekádech postupně validizovali řadu konceptů majících svůj původ v indické či východní spiritualitě. Připomněl transpersonální konferenci v Bombaji v roce 1982¹, kde se kromě psychologů a psychiatrů spolu sešli duchovní představitelé, jakými byli Swami Muktananda, Matka Tereza nebo Minocher Homji, a představitelé moderní vědecké avantgardy – Fritjof Capra, Karl Pribram, Rupert Sheldrake a další. Jejich setkání tehdy podle Grofa znamenalo překlenutí propasti mezi transpersonální psychologií a tradiční vědou.

Kornfield připomněl konferenci „Jóga a věda“ pořádanou v Novém Dillí v roce 1970. Mluvil o problémech současného světa a o tom, že jejich řešení nemohou zajistit jen moderní technologie a věda. Podle Kornfielda je třeba rozvinout nové, globální vědomí, které bude reflektovat vzájemnou propojenost lidských bytostí na celém světě. Zatímco západní psychologie vychází primárně z medicínského modelu a soustředí se na zjišťování a

Rajiv Malhotra
prezident nadace Infinity

Reggie Pawle

Les Lancaster

odstraňování patologie, východní psychologie a spiritualita se obrací k tomu nejvznešenějšímu v člověku, a je založena na objevování a rozvíjení pozitivního lidského potenciálu. Obojí, uvedl Kornfield, je potřebné, a tak se Východ i Západ mají od sebe navzájem co učit.

AUTENTICITA

Od druhého dne kongresu jsme si již nuceně vybírali z velké rozmanitosti příspěvků – pochopitelně především s ohledem na vlastní zájmy. Iracionálními kritérii (proč ne na transpersonální akci?) byly pro nás také subjektivně vnímaná autenticita a „zářící oči“ přednášejících. Přiznáváme se k tomu a upozorňujeme čtenáře: Zde zveřejněná reflexe nepředstavuje reprezentativní výběr!

BUDDHISTICKÉ INSPIRACE

Náš příspěvek „Využití principů Abhidhammy v psychoterapii“² byl zařazen hned první dopoledne do bloku „buddhistická psychoterapie“. Ohlasy byly příznivé a tak jsme posléze snadno navázali kontakty s podobně zaměřenými kolegy. Spolu s námi prezentovali své příspěvky **Reggie Pawle** z univerzity Kansai Gaidai v Osace (Japonsko) a **Prahlad**

Shekhawat – ředitel Centra alternativního rozvoje v Džajpuru (Indie). Shekhawatův příspěvek působil příliš teoreticky a místy až zmateně. Inspirativní pro nás naopak byla Pawleho prezentace o využití koanů v psychoterapii. Pawle konstatoval, že řada terapeutických směrů využívá otázky jako formu terapeutické intervence. A právě koany, které jsou také otázkami umožňujícími pokrok v rozvoji moudrosti (tradičně jsou využívány v zenovém buddhismu), mohou být velmi efektivním terapeutickým nástrojem. Podle Pawleho jsou k nalezení řešení koanů důležité tři schopnosti. První je víra – víra v to, že na otázku existuje odpověď. Druhou schopností jsou pochybnosti – skrze pochybnosti se tvoří výklad. A třetí schopností je úsilí – úsilí řešit položenou otázku. V terapeutické praxi (podobně jako je tomu v zenové škole Rinzai) terapeut položí otázku klientovi a on sám na ni hledá odpověď. Platí přitom dvě zásady: 1) neposuzuj, co se objeví a 2) nedívej se mimo sebe. Jak uvedl Pawle, každý má vlastní koan svého života a na něj musí najít odpověď.

Klinický psycholog **Richard W. Sears** z Union institutu a univerzity v Cincinnati (USA) rovněž čerpá z Buddhova učení, zvláště z vadžrajánové tradice (je mimochodem držitelem černého pásu čtvrtého stupně

Brant Cortright

Ingo Jahrsetz

David Lukoff

v bojovém umění mindžucu a krátkodobě byl bodyguardem samotného Dalajlamy). Svě vystoupení na téma „Psychologické překážky na duchovní cestě“ uvedl přílehlavým konstatováním: Je snadné být světcem v prostředí kláštera; je snadné být plným soucitu, když vás ostatní zbožňují. Sears se zamýšlel nad spiritualitou a vědou jako možnými prostředky úniku od reality. Spiritualita podle něj může být prostředkem, jak uniknout: 1) od bolesti z minulého traumatu, 2) k ukojení touhy po obdivu ostatních a 3) k ukojení touhy ega po úniku ega. Podobně také věda se může stát individuálním prostředkem úniku: 1) k potřebě struktury, 2) k vyhnutí se existenciálním otázkám a 3) od rozčarování náboženstvím. Překážky na duchovní cestě rozdělil Sears na vnitřní (minulé negativní zkušenosti, nebo pokřivený pohled na svět) a vnější (mezilidské vztahy, stres v práci, atd.). Buddhismus i jiné školy východní moudrosti se primárně nezaměřuje na řešení psychologických otázek, s nimiž se na duchovní cestě často setkávají lidé ze Západu. Překonání hranic ega ovšem neznamená únik, ale naopak vyžaduje nejprve integrování self a dobrý kontakt se sebou samým.

Se sympatickým **Lesem Lancasterem** z Univerzity Johna Moorese v Liverpoolu (UK)

jsme se setkali jen v kuloárech. Proslul analýzou mystických tradic z hlediska neurovědy a kognitivní vědy³ a zabýval se i psychologií buddhistické Abhidhammy (proto jej zde také zmiňujeme). Na konferenci ovšem mluvil o psychologii kabaly a my jeho ranní přednášku ke všemu bohužel zmeškali.

PSYCHOSPIRITUÁLNÍ INSPIRACE

Kongresu se zúčastnilo několik terapeutů, jejichž práce je spojena kromě jiného také s fenoménem „psychospirituální krize“. Ředitel studijního programu integrální poradenské psychologie Kalifornského institutu integrálních studií a někdejší ředitel „Spiritual Emergence Network“ **Brant Cortright** představil tzv. integrální psychologii⁴ a psychoterapii vycházející z integrální jógy Šrí Aurobinda. Podle dispozic klienta využívá tento přístup různé úrovně terapeutického působení. Zaměřuje se někdy více na změnu chování (*karma jóga*), jindy na býtí tady a teď a rozvíjení všímavosti (*džhána jóga*), a nebo na prožívání a otevírání se vlastním pocitům (*bhakti jóga*). **Ingo Jahrsetz** bývalý předseda německé odnože S.E.N. popisoval jaké dopady má rozdělování světa na vítěze a poražené či pachatele a oběti. Mluvil o prospěšnosti překonávání těchto myšlenkových kategorií a

Pier Luigi Lattuada

Vladimir Maykov

Rosa Granadillo-Schwentker

dosahování míru vnějšího i vnitřního skrze odpuštění, „otevírání srdce“ a bezpodmínečnou lásku. **David Lukoff** se ve svém příspěvku věnoval analýze různých podob psychospirituální krize a ilustroval, jak lze klientům pomoci tyto zkušenosti integrovat. Lukoff je spoluautorem diagnostické kategorie „Náboženský nebo duchovní problém“ zařazené do DSM-IV. V DSM-V by tato kategorie měla být rozšířena a odkazy na ní by se měly objevit i v kapitolách o schizofrenii, manio-depresi, apod.

VÝZKUMY

Z několika desítek kvalitativních a kvantitativních výzkumů, které byly na kongresu prezentovány, jen pro ilustraci uvedme, že např. **Ann Marie Yali** z Newyorské městské univerzity zkoumala roli spirituality při vyrovnávání se s traumatickou zkušeností (včetně 11. září v NY); **Mark D. Holder** z Univerzity Britské Kolumbie (Kanada) na vzorku 315 dětí prokázal, že spiritualita je u nich důležitým predikátorem prožívání štěstí; **David B. King** z Trentské univerzity (Kanada) prezentoval vývoj nové psychometrické škály k měření „spirituální inteligence“; **Chris Rybak** z Bradleyovy univerzity (USA) prezentoval výzkum

léčebných praktik amerických indiánů. Na kongresu vystoupil **Amit Goswami**⁵, nukleární a kvantový fyzik (USA) známý z dokumentárního filmu „What the Bleep Do We Know?“ a mohli bychom pokračovat... Nejde nám však o vyčerpávající výčet a tak zájemce o výzkum odkazujeme na kongresová abstrakta zveřejněná na internetové adrese www.worldcongressps2008.org.

ŠAMANSKÉ INSPIRACE

To nejlepší nakonec. **Pier Luigi Lattuada** – lékař, klinický psycholog a psychoterapeut, prezident italské Asociace pro transpersonální medicínu a psychoterapii, autor 16 knih o šamanismu, transpersonální psychoterapii a celostní medicíně – bez ostychu začal svoji prezentaci zpěvem mantry brazilských šamanů, u kterých tráví vždy dva měsíce v roce posledních 20 let, a navázal působivým projevem o síle vnitřního ztišení. „Naše společnost se snaží zaplnovat“, líčil Lattuada. „Zapomněli jsme na prázdno, ticho, bytí na místě. Zapomněli jsme naslouchat.“ Biotransenergetika⁶, kterou představil, učí zájemce zůstávat v kontaktu se sebou samým a současně využívat trans k transcendování. Je to technologie „jak udělat ze dvou jedno“, řekl Lattuada. „Učí proměňovat nepřítele

Winna Hostetler

Jan Benda

Michal Horák

ve spojení, symptom v poselství, jakoukoli sílu ve vlastní sílu...“ Lattuada působil lidsky a přirozeně. Na podiu hovořil inspirován okamžikem a vlastním prožitkem. I když jeho prezentace co do množství slov byla nejskromnější, dojem z ní byl opravdový a velmi příjemný.

Prezident ruské Asociace transpersonální psychologie a psychoterapie **Vladimir Maykov** připomněl hlubokou tradici šamanismu v Rusku (Burjatsko, Altaj, Tuva, Jakutsko, atd.) a nastínil situaci šamanů dnes. „Zatímco jinde ve světě“, uvedl, „musejí zájemci o studium šamanismu cestovat za šamany tisíce kilometrů a učit se cizí jazyky, ruští badatelé jezdí po své širé domovině a domluví se s šamany svojí řečí.“ Maykov sám promítl působivý videozáznam práce sibiřského šamana Nikolaye Oorzhaka⁷ a uvedl, že Ruská akademie věd zřídila dokonce Centrum pro výzkum šamanismu. „Zdá se“, řekl s nadsázkou, „že nyní směřujeme k novému vývojovému článku – homo transcendus.“

Jako čtenáře Carlose Castanedy nás přirozeně zaujala i **Rosa Granadillo-Schwentker**, psychologka a gestalterapeutka ovlivněná bioenergetikou, která v léčbě aplikuje metody toltéckého šamanismu a využívá posun tzv. „bodem spojení“ (též „slučovací bod“, assemblage point)⁸.

V teoretickém úvodu Granadillo-Schwentker nejprve uvedla překvapivé analogie mezi toltéckým šamanismem, poznatky z výzkumu elektromagnetického pole, kvantovou fyzikou, čínskou medicínou a tantrou.⁹ V praktické části pak vysvětlila, jak například u traumatizovaných osob probíhá terapie. Podle Granadillo-Schwentker je bod spojení (jakési energetické centrum v těle) u těchto případů typicky vychýlený ze své běžné polohy. Terapie spočívá v navrácení tohoto bodu do polohy původní, což probíhá aniž by terapeut znal obsah či podrobnosti traumatu. Temperamentní Granadillo-Schwentker nakonec demonstrovala, jakým způsobem lze k ovlivnění bodu spojení využít léčivé krystaly.

CO MY # \$ * ! VÍME?

Byl to zvláštní mikrokosmos tenhle kongres – ve špinavém velkoměstě, na hranici mezi pro nás nepředstavitelnou bídou a bohatstvím, na hranici mezi vědou a mystikou. Profesori a guruové, lékaři a léčitelé, odvážlivci troufající si jít „nevyšlapanou cestou“, zkoumat zpochybňované. Jako bychom stáli u zrodu vědy, kde ještě (a nebo už?) není hranice mezi astrologií a astronomií, chemií a alchymií. Možná bláznivé, ale živoucí, nespoutané, inspirující! Takové to bylo. Přes všechny naše

drobné úsměvy a pro ostatní nesrozumitelné poznámky v češtině nad tím, jak urputně se někteří účastníci snažili přehrávat a prodávat svoji duchovnost a spirituální pokročilost, bylo přece jen příjemné i poučné sledovat tu velkou a rozmanitou skupinu lidí, jak se snaží přesáhnout tam, kde lidský život dostává smysl a řád. Psychologie a spiritualita si v Dillí rozhodně měly co říct.

¹ Grof, S. (1984): *Ancient Wisdom and Modern Science*. New York, State University of New York Press.

² viz www.satitherapy.org

³ Lancaster, B. L. (2004): *Approaches to Consciousness: The Marriage of Science and Mysticism*. New York, Palgrave Macmillan.

⁴ Cortright, B. (2007): *Integral Psychology: Yoga, Growth, and Opening the Heart*. New York, State University of New York Press.

⁵ Goswami, A. (1995): *The Self-Aware Universe*. New York, Tarcher.

⁶ Lattuada, P. (1997): *La Biotransenergetica: Verso uno sciamanesimo moderno*. Milano, Xenia.

⁷ viz www.khoomei-shaman.com

⁸ Castaneda, C. (1998): *Vnitřní oheň*. Praha, Volvox Globator.

⁹ Whale, J. (2001): *The Catalyst of Power: The Assemblage Point of Man*. Forbes, Findhorn Press.

Naši aktivní účast na kongresu podpořily nadace „Milující oči“ a „Nadáni Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“. Děkujeme.

Kontakt na autory: jan.benda@centrum.cz, horak_michal@hotmail.com.

Benda, J.; Horák, M. (2008): *Zářící oči transpersonální psychologie: Světový kongres o psychologii a spiritualitě, New Delhi, 5-8. ledna 2008. Psychoterapie, 2 (1), 40-45.*